

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלישלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמרי
חג הפסח - תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"ת ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאלדמאן

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ת שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל

מרת זיסי ובעלה הרה"ת אהרן משה גראסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא וחנה מרים

מרת חנה ובעלה הרה"ת שניאור זלמן שפירא, ובנם מנחם מענדל

הרה"ת יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית, ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

ביותר. וכשהאיר האור גדול הורגש האפילה יותר ונבהלו לצאת. ובעבודה ענין הבריחה הוא בתורה, וכמאמר מ"ח הצפינו עצמיכם בד"ת. דקיום המצות בלבד הוא נר, ובנר שייך כיבוי, וכמאמר¹¹² עבירה מכבה מצוה. אבל תורה היא אור ואין עבירה מכבה תורה, והמאור שבה מחזירו למוטב מ"ט. וזהו דגאולה העתידה לבא בב"א נמשלה לאור היום שאינו נכבה. וזריחת השמש הוא גילוי פנימי התורה. ולע"ל לא בחפזון תצאו¹¹³ שיהי' מדרי' אתהפכא. וכתוב¹¹⁴ כי הולך לפניכם ה' בלי שום לבוש המעלים.

וזהו כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מאצ"מ כל ימי חיך, להביא לימות המשיח, דגם בגאולה העתידה לבא בב"א שיהיו גילויים נעלים ונפלאים במאד יזכירו גאולת מצרים. וטעם הדבר הוא לפי כי בחפזון יצאת מאמ"צ. ובחפזון זה ג' דעות שהם ג' ענינים. חפזון דמצרים, לפי שהי' גילוי בחי' מל' דא"ס כמו שהוא אחר הצמצום, ונגוף למצרים ומהאי טעמא מהרו לשלחם. חפזון דישאל, ביציאה מן הרע. וחפזון דשכינה שכבי' התאורה אל הגילוי אור. ומזה¹¹⁵ שאמר כי בחפזון יצאת למען תזכור כו', דהגם¹¹⁶ שלע"ל יהיו גילויים נפלאים מ"מ יש מעלה נפלאה באתכפיא על אתהפכא¹¹⁶ ועד"מ ענג המלך בנצחון דוקא, יותר מכמו בהנהגת המלוכה. והדוגמא מזה יובן למע' כמאמר¹¹⁷ כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין. וזהו כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות. דהגילוי דלע"ל יהי' התגלות עצמות או"ס ב"ה כמו שהוא לפני הצמצום ויהי' בגילוי ממש, והיא גאולה שלמה, ונחי' לפניו¹¹⁸ ממש.

קיצור. יבאר דמצה הוא ביטול היש וצריך שמירה, להגיע לביטול אמיתי, ע"י המרוו, מרירות על העלם האור בכללות ההתהוות, ועל מצבו. ופסח הוא הגילוי אור. והי' בחפזון כי היו בבחי' אתכפיא. וגם לע"ל יזכירו עד"מ העונג בנצחון, דעי"ז אסתליק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין.

(ט) פתיחתא דאיכה רבה בתחלתה. וראה לקו"ת פ' ראה ד"ה אחרי ה"א פ"ג [כ, א].
(ג) הובא בשם הזוהר ונתבאר בתו"א ס"פ ויקהל [פט, ד], בלקו"ת פ' שלח ד"ה ויאמרו גו' טובה הארץ [לז, ג. לח, א], ועוד. וראה זח"ב קכה, ב ואילך ור"פ יתרו.

(112) סוטה כא, א. וראה קונטרס עץ החיים ע' 15 ואילך.

(113) ישעי' נב, יב.

(114) כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1: וזה.

(115) "דהגם .. אתהפכא" — תיבות אלו ליתא בספר המאמרים תש"ח שם.

(116) ראה תו"א ויקהל פט, ג ואילך. קיד, ד.

(117) הושע ו, ב.

MAAMOREY
CHAG HA'PESACH – 5691

Copyright © 2004
by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Order Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148
www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

א"ע, דיש כמה מיני טעותי בנ"א, אז נעשה צר לו מאד מכל עניניו ופרטיו, אַז אים ווערט באמת ביטער ממעמדו ומצבו. ונעשה שפל ונבזה בעיני עצמו. ומקרב ולב נשבר ונדכא מעורר ר"ר על נפשו. והנה אם בל"ע מרור לא יצא¹⁰⁵, ענינו בעבודה הוא, דתי' בלע עם הכולל עולה במספר ק"ג שעולה כמספר חס"ד א"ל. והענין בזה, דהנה יש כאלו שלאחר שמתבוננים במצבם ומתעוררים בהתעוררות טובה וגם מטיבים את דרכם על להבא, ובזה¹⁰⁶ יוצאים ידי חובתם על העבר באמרם כי נסלח להם. וזהו חס"ד א"ל, דער אויבערשטער ב"ה וועט רחמנות האָבן. זהו בל"ע מרור לא יצא, כ"א דטעם המרירות צ"ל עד אשר יעקר וישרש ממה שהי' תחלה. דאז הנה ע"י המרירות והשפלות הלזו הלא¹⁰⁷ מעורר הר"ר העליונים לרחם עליו לתת לו כח ועוז להיות בבחי' בטל רצונך ושיהי' כלי אל הגילוי הזה. וזהו"ע פסח מצה ומרור. פסח הוא הגילוי אור מבחי' ממה"מ הקב"ה. מצה הוא כלי אל הגילוי, ובכדי שיהי' כלי טובה הוא ע"י המרור שהוא ההתבוננות בעוצם ריחוקו מה' והוא הזדככות וטהרת הכלי שלו, וכאשר כבר הטיב את דרכיו ועוסק בעבודה בתפלה ותורה וקיום המצות ובמדות טובות, הנה זוכר הוא תמיד כל מה שעבר עליו בתחלה¹⁰⁸. וזהו"ע החפזון שנבהלו ללכת. דהנה בעבודה יש ב' דרכים בדרך אתכפיא ובדרך אתהפכא. אתהפכא הוא שהרע נהפך לגמרי מכל וכל, והיא עבודת הצדיקים וכמ"ש¹⁰⁸ אוהבי ה' שנאו רע, ויש עוד שהם מואסים ברע, וידוע דמיאוס ברע הוא מעלה גבוה ממדרי' שנאת הרע¹⁰⁹. ובעבודה זו בכלל הרי הרע נהפך אל הקדושה. ואתכפיא הוא שהרע בשלמות כמו שהי' רק שכופה אותו לטוב, והיא עבודת הבינוני, וזהו מ"ש¹¹⁰ כי ברח העם, וכמ"ש רבינו נ"ע מ"י שהרע בחלל השמאלי הי' בתוקף ובשלמות רק שהי' בביטול לשעה. לכך היציאה מן הרע צ"ל בדרך בריחה. דהנה בגאולת מצרים אנו אומרים¹¹¹ מאפילה לאור גדול. דבגילוי האור הגדול ניכר ונרגש יותר האפילה וזה גרם שנבהלו לצאת. דבהלה באה בעת הסכנה ר"ל. דאז הם ב' הרגשות הרגש החיים והפכו, וזה מבהיל

(זו) בתניא פל"א.

(מח) ראה דברים רבה פ"א, י"ט.

(105) פסחים קטו, ב. וראה גם סד"ה ויאמר משה תרצ"ב (ספר המאמרים תרצ"ב ע' שעב). ספר השיחות תש"א ע' 100.

(106) כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1: בזה.

(107) כ"ה בהעתקה. בכי"ק: הרי. בספר המאמרים תש"ח שם: הוא.

(108) תהלים צו, י.

(109) ראה ד"ה רבת את ריבם תרכ"ח (ספר המאמרים תרכ"ח ע' מב). ד"ה הנ"ל תשכ"ח. ד"ה בלע המות לנצח תשכ"ה פ"ג (ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' רעט. בהוצאה החדשה —

ח"ד ס"ע קכב ואילך).

(110) בשלח יד, ה.

(111) הגדה של פסח פיסקא לפיכך.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת חג הפסח, הננו מוציאים לאור מאמרי חג הפסח תרצ"א אשר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע — תדפיס מספר המאמרים תרצ"א שמכינים עתה לדפוס.

*

מאמרים אלו נדפסו בקונטרס נו לחג הפסח תש"ח (ספר המאמרים תש"ח ע' 151 ואילך) — עם מראי מקומות והערות בשולי הגליון מכ"ק אדמו"ר. בהוצאה זו הוגהו המאמרים בהשוואה לגוכתי"ק.

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון (בהערות הממוספרות) מראה מקומות וצינונים — נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

יום הבהיר י"א ניסן, ה'תשס"ד
ברוקלין, נ"י.

א"ע. ומצד כי נעים וערב לו הטעם וההשגה לכן הוא עושה כן. משא"כ כשאינו מרגיש טעם וענג אז לא יחפוץ בזה ולא יעשה זאת. והוא מצד ריבוי ההרגשה שבו ער הערט זיך זייער, און ער טוט דאָס וואָס אים איז געשמאַק. אבל מי שהוא בביטול לא איכפת ל'י הטעם כלל ועושה הכל מצד קבלת עול מבלי לחקור אחרי הטעם והענג, וגם כשאין לו שום טעם וענג מ"מ יקיים ויעשה הכל כדבעי, והוא מצד הביטול. וזהו מצות אכילת מצה לחם עוני בלי הרגשת הטעם, ונקראת מיכלא דמהימנותא מ"מ שהיא מאכל המחזק את האמונה מ"מ ונק' מיכלא דאסותא מ"י, דהא בהא תליא, להיותה מיכלא דמהימנותא הנה היא מיכלא דאסותא, דאמונה פשוטה היא רפואה לכל דבר.

קיצור. ביצי"מ נפתח הצינור דגאולה ונק' נר שביכולת האדם להדליקו ע"י נר שבנפשו, ויבארו בעבודה. וכן ע"י נר מצוה. מלמטלמ"ע, מלמעל"ט. משה ואהרן. הכלי לזה מצה, ביטול ובלי הרגש טעם.

(ג) **והנה**¹⁰² מצה הגם שהיא בחי' ביטול ואין בה טעם, ומ"מ הרי אינו אלא ביטול היש בלבד, ולכך הרי צריכה שמירה וכמ"ש¹⁰³ ושמרתם את המצות. וענין השמירה הוא להגיע למדרי' ביטול אמיתי, שהו"ע להיות בטל רצונך¹⁰⁴, דביטול זה הוא ע"י המרור. והמרור בסדר הקערה הוא בקו האמצעי שהוא בחי' רחמים. והגם דמרור עצמו הנה שרשו הוא בקו השמאל בחי' גבורה, אבל בסדר הקערה הרי המרור הוא בקו האמצעי. וענינו בעבודה מ"ה הוא לעורר ר"ר על עצמו להיות בבחי' בטל רצונך ביטול אמיתי. וזהו הב' מיני מרור, הא' מרור עצמו שמברכין עליו על אכילת מרור, והב' המרור שעם הפסח ומצה. והיינו דמרור בכללותו הוא המרירות על עוצם הריחוק מאו"ס. אמנם בזה גופא הוא ב' מדרי'. הא' המרירות על עצם ענין התהוות העולמות שהם רק מהארה בעלמא, שנתהוו מהאור שבא ע"י הצמצום, ובפרט אשר האור יורד ומשתלשל ממדרי' למדרי', הרי ממדרי' למדרי' האור מתעלם ומסתתר עד שלמטה הרי האור הוא בעלם והסתר גמור. והב' היא המרירות על מעמדו ומצבו בכחות נפשו ופעולותיו במחדו"מ כל ימי חלדו, שחושב מחשבות והרהורים רעים, וכן דבורו הוא שלא כדבעי, ובמעשה שלא לה'. דע"י כ"ז הרי נעשה מרוחק לגמרי. וע"י ההתבוננות בכ"ז באריכות ובעומק מבלי להטעות

(ג) בארוכה ראה בלקו"ת פ' צו ד"ה ששת ימים [יג, ג ואילך]. בסי' שער תהמ"צ [רפד, א ואילך]. בסי' טעהמ"צ שם ועוד.
(מד) זוהר ח"ב קפג, ב.
(מה) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה קול דודי פ"ב [שה"ש יד, ד ואילך].
(מו) להעיר מתניא פכ"ט. אגרת התשובה פ"א.

(102) ראה לקו"ת שם.
(103) בא יב, יז.
(104) ראה אבות פ"ב מ"ד.

בס"ד. ימים ראשונים דחגה"פ, רצ"א.

כ"י בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך. ואי' במשנה³ ימי חיך הימים כו' כל ימי חיך להביא לימות המשיח. והיינו דגם לע"ל יזכירו ענין יציאת מצרים, וזכירת גאולת מצרים לע"ל הוא דבר מוחלט, וכמובן מאומרו למען תזכור, שהוא כמזהיר ואומר אשר לא תשכח על דבר זה ותזכר אותו. וצ"ל מהו"ע הזכירה דיצי"מ לע"ל. דהלא זכירת הגאולה שייך רק בעת השעבוד, דבעת הגלות והשעבוד הנה אז מזכירין ענין הגאולה לשתי הפנים, הא' להלל ולשבח להשי"ת על העבר אשר גאלנו וגאל את אבותינו, ובכלל זה הוא השבח וההילול להשי"ת על כללות ענין הגאולה מעבודת הבירורים בגלות ובשעבוד. דזהו פ"י מאמר ההגדה ברוך הוא שהקב"ה חישב את הקץ לעשות א, והכוונה בזה הוא דהנה נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י עבודת הבירורים של התחתונים, שיש לו ית' כבי' תענג גדול בעבודה זו. וא"כ הרי ח"ו ה' יכול להיות ענין זה בלי קץ וגבול, הנה זהו השבח וההילול ברוך הוא שהקב"ה חשב את הקץ לעשות שיהי' קץ וגבול לעבודת הבירורים שבדרך מלחמה בגלות ובשעבוד. והב' שע"י זכירה זו מתחזק התקוה והבטחון הגמור בהשי"ת על הגאולה העתידה לבא בב"א. אבל בעת הגאולה למה יזכירו גאולה ראשונה. וביותר יוקשה ענין זכירת גאולת מצרים לע"ל, דגאולה העתידה לבא בב"א תהי' גאולה משובחת, גאולה שלמה

(א) ראה בס' גבורות ה' (למהר"ל מפראג) פנ"ד, בסידור האריז"ל למהרי"ק ועוד, אשר לעשות נמשך למעלה, ודלא כמ"ש בשבלי הלקט ובסי' זבח פסח.

(1) מאמר זה ושלאחריו (ד"ה כימי צאתך) נדפסו בקונטרס נו לחג הפסח תש"ח (ספר המאמרים תש"ח ע' 151 ואילך) — עם מראי מקומות והערות בשולי הגליון מכ"ק אדמור"ר. הקיצורים להמאמר נעתקו מספר המאמרים תש"ח שם. בהוצאה זו ניתוספו ע"י המו"ל מ"מ לפסוקים מחז"ל וכו' (בהערות הממוספרות).

המאמרים מיוסדים על ד"ה למען תזכור תרס"ג (ספר המאמרים תרס"ג ח"ב ע' קמה ואילך — הנחה בכי"ק כ"ק אדמור"ר מהורי"צ עם הגהות מכ"ק אדמור"ר מהורש"ב נ"ע), שמיוסד על ד"ה מצה זו תרכ"ט (ספר המאמרים תרכ"ט ע' קלד ואילך) ועל ד"ה כי עמך מקור חיים תרל"ב (ספר המאמרים תרל"ב ח"א ע' כ ואילך), שמיוסד על ד"ה וככה באוה"ת בא ע' רצא ואילך. ע' רחצ ואילך. לכמה ענינים המבוארים בהמאמרים — ראה גם אוה"ת שם ח"ה ע' ב'תתקלד ואילך. המשך וככה תרל"ז פ"א-ד. פקכ"ט ואילך. ד"ה וככה — והמאמרים שלאחריו — תרל"ט (ספר המאמרים תרל"ט ח"א ע' קלח ואילך). ד"ה וככה וד"ה מצה זו תער"ב (ספר המאמרים ליקוט ח"ב ע' קפט ואילך. תער"ב-תרע"ו ע' קנח ואילך).

(2) פ' ראה טז, ג.
(3) ברכות יב, סע"ב.
(4) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

והם הב' אותיות ו' ה' דשם הוי' שבנפש. וע"י שמעורר מדרי' נר שבנפש עי"ז ממשיך הנר שלמעלה. והנה המצות נקראים ג"כ נר וכמ"ש⁹⁶ כי נר מצוה ותורה אור, דע"י קיום המצות ממשיכים גילוי הנר שלמעלה, ולכן על המצות אנו מברכים ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו. מלך העולם הו"ע מלכות כל עולמים, ובקיום המצות ממשיכים אשר קדשנו בחי"י⁹⁷ קדש העליון⁹⁸ היינו הגילוי דבחי' כתר. וזהו דתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן לט' הם תר"ך עמודי אור⁹⁹ ובהם ועל ידם ממשיכים גילוי הכתר. וההפרש בין ההמשכה שממשיכים נר שלמעלה ע"י נר שבנשמה, ובין ההמשכה שע"י קיום המצות הוא, דע"י נר שבנפש הוא בדרך העלאה מלמטה למעלה, וע"י המצות הוא בדרך המשכה מלמעלה לט'. וזהו שגאולת מצרים היתה ע"י משה ואהרן שהם ב' שושבינין מא, שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא. אהרן הוא שושבינא דמטרוניתא שהוא הפועל העלאה בנש"י, ולכן כתיב כי¹⁰⁰ בהעלותך את הנרות, דנרות הם נשמות שפועל בהם שיהיו בבחי' העלאה לנר שלמעלה, ומשה הוא שושבינא דמלכא, דמשה פועל בחי' ההמשכה מלמעלה. וזהו שממשיל גאולת מצרים לנר דאז ה' הגילוי דבחי' כתר מל' שנק' נר. והגאולה היתה ע"י משה ואהרן שפעולתם היא בהעלאת הנר שלמטה והמשכת הנר שלמעלה. והנה כל המשכה היא בכלי דוקא. והכלי היא העבודה דאכילת מצה. דההפרש בין מצה לחמץ הוא בב' דברים¹⁰¹. דחמץ הוא הגבהה והתנשאות, ויש בו הרגשת טעם. ומצה הוא ביטול ואין בו הרגשת טעם, ונק' לחם עוני¹⁰². וב' הטעמים הא' בהא תליא. דנראה במוחש דמי שהולך אחר הטעם הוא מרגיש

להרי"פ פערלא על סהמ"צ להרס"ג מ"ע נט' ס' — וביותר יקשה דבשערי קדושה להר"ח ויטאל ח"א שער ד מונה כמה מצות דרבנן. — וכדי שלא יחלוקו על כהנ"ל, י"ל בפשיטות, דהסמ"ג והרר"ו בשערי קדושה לא באו למנות מספר מצות דרבנן, אלא להודיענו כל תקנות חכמים ולבאר הלכותיהן. אבל גם הם ס"ל דיש שבע מצות דרבנן המשלימין למספר תר"ך עמודי אור. — ואלו הסוכרים דהלל דאורייתא, י"ל דמכניסים מצוה מד"ס אחרת במקומו להשלים מנין ז' מצות דרבנן, וכמו שמצינו ג"כ כמה דעות במנין תריג מצות מה"ת.

(מ) בבאיור יותר באגרת הקדש סכ"ט. וראה ג"כ פרדס ש"ח פ"ג.

(מא) זוהר ח"ג כ, א. וס"פ שופטים. נתבאר בארוכה בתורה אור והוספות ר"פ תצוה [פא, א ואילך. קי, א].

(מב) בס' טעמי המצות להצ"צ מצות חמץ ומצה [כב, ב] מציין לזוהר ויצא קנז⁹⁹. וצע"ק. וראה זח"ב מא, א.

ונעלית שאין אחרי' שעבוד⁹⁶, דגלות זה הוא גלות אחרון. ואינו דומה לגלות מצרים שהוא גלות הא' וגאולת מצרים היתה גאולה הראשונה, שעל זה ארז"ל (ברכות ד"ט ע"ב) א"ל הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד זה, ואני אהי' עמכם בשעבוד מלכות, ולזאת הרי גאולת מצרים אינה גאולה שלמה. אבל גאולה העתידה לבא בב"א תהי' גאולה שלמה וגאולה נעלית שאין אחרי' שעבוד. וכן מצד הגילויים המאירים ומתגלים, הנה בהגאולה העתידה יהי' גילוי אור נעלה יותר מכמו שהי' בגאולת מצרים. והגם דבגאולת מצרים האיר ג"כ גילוי אור מעצמות אוא"ס וכמא"ע עד שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם, וכתיב' ובמורא גדול וארז"ל⁹⁷ זו גילוי שכינה, הרי דביצי"מ היו גילויים נעלים ונפלאים במאד. ומ"מ ה' הגילוי אור ע"י ההתלבשות בבחי' מל'. משא"כ לע"ל יאיר אוא"ס למטה כמו שהוא למעלה ממש, וכמ"ש (ישעי' ל' כ') ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך, דפי' ולא יכנף הוא⁹⁸ שלא יהי' שום כנף ולבוש כלל שילבישו ויעלימו על האור כ"א שיאיר כמו שהוא. ועיניך רואות הגילוי ממש. וכמ"ש⁹⁹ כי עין בעין יראו כו' וכתיב' ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דבר. והגם דכבר הי' לעולמים דגילוי שלמעלה האיר למטה בגילוי ממש, וכמו בעת קרי"ס, דבקרי"ס הי' ג"כ האור בבחי' גילוי ממש, וכמ"ש¹⁰⁰ זה אלי ואנוהו וכו' (בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע ראתה שפחה על היס מה שלא ראו נביאים. רש"י). ומ"מ הנה הגילוי דקרי"ס הי' ג"כ האור רק לפי שעה, ובא בהתלבשות בבחי' מל' וזהו שפרש"י בכבודו נגלה עליהם ואין כבוד אלא מל' ב שהי' הגילוי בבחי' התלבשו' בבחי' מל'. והיא הנותנת דלפי שהגילוי הי' בהתלבשות בבחי' מל' לכן הי' גילוי זה רק לפי שעה. אבל בגאולה העתידה לבא בב"א יאיר בחי' עצמות האור א"ס ב"ה למטה כמו שהוא ממש למעלה. ובלא שום לבוש ודבר המעלים כלל. ולכן לא יהי' הפסק לגילוי זה. וא"כ אינו מובן מה ענין הזכירה דהגאולה דמצרים לע"ל. והנה מהמשך הכתוב כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר כו' משמע כי טעם הזכירה לע"ל בגאולת מצרים הוא מפני כי בחפזון יצאת. וצ"ל השייכות דחפזון וזכירה, עד שמצד החפזון שהי' בעת

(ב) ראה פרדס שער ערכי הכנויים ומאורי אור מע' כבוד. ונת' בלקוטי תורה ד"ה האזינו (השלישי) פ"ג [עה, א].

(5) ראה מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

(6) הגדה של פסח פיסקא מצה זו.

(7) תבוא כו, ח.

(8) הגדה של פסח פיסקא ביד חזקה.

(9) ראה תניא פל"ו (מו, א).

(10) ישעי' נב, ח.

(11) שם מ, ה.

(12) בשלח טו, ב.

(96) שם ו, כג.

(97) בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1 — ליתא תיבה זו.

(98) ראה תניא פמ"ו.

(99) ראה לקו"ת צו יד, ג. אוה"ת פ' ראה ע' תשמג. ע' תשרמ.

(100) ר"פ בהעלותך. וראה לקו"ת בהעלותך כט, ג ואילך. ד"ה ואתה תצוה תרצ"ב (ספר

המאמרים תרצ"ב ע' רכח). וש"נ.

(101) ראה תו"א ויקהל פט, ג. לקו"ת שה"ש שבהערה מה.

הגאולה והיציאה ממצרים הנה לזאת יזכירוה לע"ל, דמכללות הענין מובן דחפזון הוא מעלה. וצ"ל מהו מעלת החפזון.

קיצור. יקשה מהו"ע זכירת יצי"מ לע"ל. ויחזק קושייתו בזה דלע"ל היא גאולה שלימה וגילוי אור שלא בהתלבשות, משא"כ ביצי"מ ובקרי"ס. ישאל מהו מעלת חפזון.

(ב) **והנה** בכללות החפזון דיצי"מ יש פלוגתא בדרז"ל, ושלש דעות בזה. דהנה ארז"ל (ברכות ד"ט ע"א) א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנא' (דברים ט"ז) כי בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה. וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' (במדבר ל"ג) ממחרת הפסח יצאו בני"י ביד רמה. על מה נחלקו על שעת חפזון, ראב"ע סבר מאי חפזון חפזון דמצרים (מכת הבכורים שעל ידה נחפזו למהר לשלחם. רש"י). ור' עקיבא סבר מאי חפזון, חפזון דישאל (שנבהלו לצאת. רש"י פסחים דק"כ ע"ב). תנ"ה הוציאך ה"א ממצרים לילה וכי בלילה יצאו, והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני"י ביד רמה, אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב. ובמכילתא פרשה בא פ"ז¹⁵¹ אי' אבא חנן משום ר' אלעזר אומר זה חפזון שכינה. אע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר דכתיב (שה"ש ב' ח') קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. והם הג' דעות בטעם וסכת החפזון דעה ראשונה היא דעת ראב"ע דהחפזון ה' של מצרים שמהירו לשלחם שבא בסבת מכת הבכורים. הדעה השני' היא דעת רע"ק דהחפזון ה' של ישראל שנבהלו לצאת. והדעה השלישית דעת ר' אלעזר דהחפזון ה' החפזון דשכינה. ובמדרש מצינו ב' ענינים בהחפזון דיצי"מ. דהנה אי' במד"ר (שמות פי"ט, ט"ז)¹⁵² בעוה"ז כשאכלו ישראל את הפסח במצרים אכלו אותו בחפזון שנא' ויככה תאכלו אותו ע"ש כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, אבל לע"ל (ישעי' נ"ב)¹⁵³ כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, למה"ד לסוחר שנכנס לשרות (ללון)¹⁵⁴ בפונדק עמד שם כל היום. בלילה עמד ונטל כל אשר לו ויצא לדרכו. עמדה הפונדקית בבקר והתחילה צווחת, ראו הפרגמטוטוס (סוחר בעל הפרקמטיא)¹⁵⁵ עמד בלילה ונטל כל אשר לי ויצא לדרכו. שמע אותו

(ג) עיי' ג"כ תורת שמואל שער ד' — וככה, תרל"ז — בתחלתו ומפרק קצט ואילך. של"ה מס' פסחים דרוש שלישי.

(יב) **וזהו** כימי צאתך מארץ מצרים, דאמר ימי ל' רבים, דכל הימים מימי גאולה הראשונה מגלות מצרים עד גאולה העתידה בב"א הם ימי צאתך מארץ מצרים. והיינו דבגאולת מצרים התחדש ענין עקרי והוא פתיחת הצנור דגאולה¹⁵⁶. וזהו שאנו מברכין¹⁵⁷ בברכת הגאולה אשר גאלנו וכו', דאינו דומה מי שהוא בגולה ויודע אשר סוף סוף יגאל, למי שהוא משועבד שאינו יודע כלל אם יגאל, ובגאולת מצרים נתחדש כללות ענין הגאולה. ולכן נמשל לנר שהאיר כללות החשך. והגילוי דגאולת מצרים הוא בכא"א בכל זמן ובכל מקום, וכמאמר¹⁵⁸ בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. והנה בנר יש מעלה שיכולים להדליקו, והמדליק נר זה הוא האדם. דבאדם יש ג"כ בחינה ומדרי' נר וכמ"ש¹⁵⁹ נר הוי' נשמת אדם, ובנר זה ג"כ יש בו ג' ענינים שמן ופתילה ואור, ובהאור הם ב' גוונים אור ל'י. שמן הוא בחי' חכ' ובעבודה ענינו הביטול עצמי במדרי' יראה עילאה, והוא העבודה בהנחת עצמותו. דהנחת עצמותו, זיך איבער געבען, היא עבודה גדולה. דהרי אין זה שעבוד הגוף בלבד, דזה אפשר להיות גם בקבלת עול. אבל הנחת עצמותו הוא מדרי' גבוה יותר ל'י ונמשך מאות יו"ד דשם הוי' שבנפש. ופתילה היא העבודה דיראה תתאה שלא למרוד בממ"ה הקב"ה, וירא למרות עיני כבודו, ונמשך מה"א דשם ה' שבנפש. וב' גוונים אור הם ב' מדרי' אהבה, דזהו ואהבת בגימט' ב"פ אור ל"ה, שהם ב' מדרי' אהבה, אהבה שע"פ טו"ד ואהבה שלמעלה מטו"ד.

(ז) ראה בביאור בשיחת סעודת שמח"ת תער"ג (בתורת שלום — ס' השיחות ע' 157 ואילך [בהוצאת קה"ת, תשי"ז ושלאח"ז — ע' 159]).

(ח) פרי עץ חיים שער הק"ש פכ"ג. ס"י הארז"ל במקומו. תניא ספמ"ג. (ט) וסימנם נ"ע בשמח"ה: נטילת ידיים, עירובין, ברכות, (נר) שבת, מגילה, חנוכה, הלל (מגלה עמוקות אופן עה. הובא בילקוט חדש ערך מצות ס"ק עה). וכן מנאם גם בס' החינוך בסוף המפתחות. — ומה שנמנו מצות אלו דוקא ולא זולתם, פי' בס' מצות השם דאין נכנסין במנין, אלא אלו שתיקנו חז"ל לברך עליהם ושאינן להם עיקר מן התורה. וראה בתורה אור (סד"ה ויאמר גו' מי שם פה [ג, נב, ג]) ובלקו"ת (ביאור לד"ה אלה פקודי פ"ג [ו, ד]). סוף הביאור לד"ה שחורה אני [שה"ש יא, ב]) שכולן הן בקום ועשה דוקא. — שמצות דרבנן מספרן שבע הביא גם בשל"ה (פ' יתרו חלק תו"א בתחלתו) בשם הקדמונים, במאורי אור אות ז ס"ק יג, ועוד. — ולכאורה צ"ע דהסמ"ג (בסוף חלק מ"ע) מונה רק חמש מ"ע מדברי סופרים (עירובין, אבל, ט' באב, מגילה, חנוכה) ומסיים שכבר ביאר מצות נט"י שהיא מד"ס — (וי"ל שאינו מונה ברכות משום דשייך למ"ע דברכת המזון, וגם לא הלל משום דכוללו במצות חנוכה, או דס"ל שהוא מן התורה וכדעות הפוסקים שהובאו בנ"כ ספר המצות להרמב"ם שרש א ובביאור

(92) ראה ספר גבורות ה' (למהר"ל מפראג) פרק סא, דבגאולת מצרים קבלו בני ישראל מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל.
(93) בהגדה של פסח.
(94) משנה פסחים קטז, ב. וראה תניא פמ"ז.
(95) משלי כ, כז.

(13) פסוק א.

(14) פסוק ג.

(15) עה"פ בא יב, יא.

(16) כ"ה במד"ר דפוס ווארשא, תרכ"ז. ובדפוס ווילנא — פסקא ו.

(17) בא שם.

(18) פסוק יב.

(19) ראה מתנות כהונה לשמו"ר שם.

בחי' ביטול וכנ"ל דבכח' גם הכלי נקראת חיוהי שהם כלים מועטים ופי' מיעוט היינו ביטול, וביטול הוא כלי לאוא"ס, וכמאמר לי שא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרי' החכ', שהוא בחי' שמן. ופתילה אי' במאו"א⁸⁸ שהוא יסוד ז"א. ואור קאי על גילוי הכתר. והנה למטה הרי האור נאחו ע"י שמן ופתילה. וטעם הדבר הוא לפי דבשרש שרשו בספי' העליונות הנה הגילוי דכתר הוא דוקא ע"י מוחין ומדות. אמנם במצרים הי' התחדשות דבר, והתחדשות היתה שהי' הגילוי ישר בבחי' מל' שלא ע"י ההשתל' דרך המוחין והמדות, וכמ"ש⁸⁹ ופסח ה' על הפתח, ופסח ודלג. פתח הוא בחי' מל' לה, ופסח ה' על הפתח שדלג עד המדרי' דפתח שהוא בחי' מל'. והיינו שהגילוי הי' מאוא"ס שלמעלה מסדר ההשתל'. דע"פ סדר ההשתל' לא הי' אפשר להיות היציאה ממצרים. וטעם הדבר הוא לפי ההשתל' העולמות נק' מצרים דקדושה, שהוא בחי' מיצר וגבול כנ"ל. וא"כ הרי בריבוי השתל' שבהעלם אחר העלם יכול להיות ח"ו העלם והסתר האור לגמרי שהוא גלות מצרים כנ"ל. ולכן הנה בכדי שיהי' גאולת מצרים הוא ע"י הגילוי שלמעלה מסדר ההשתל', דזהו מה שנגלה עליהם ממה"מ דכתר עליון דאיהו כתר מל', רק שהוא ע"י ההתלבשות בבחי' מל'. דהרי ביצי"מ לא הי' העברת המסכים וההעלמות לגמרי. דזהו ופסח ה' כו' שהי' הדילוג מלמעלה מסדר ההשתל' על כללות ההשתל' עד הפתח שהוא בחי' מל', ואם ביצי"מ הי' העברת המסכים לגמרי, הרי אז אינו שייך לומר ודלג. אלא שהמסכים וההעלמות היו כמו שהיו קודם, רק שהי' הדילוג על הצמצום. והיינו לא שהעביר את הצמצום כ"א שדלג כבי' עליו. ומאחר שהגילוי הי' בהתלבשות בבחי' מל', הרי אינו גילוי העצמות. ולכן ביצי"מ כתיב⁹⁰ והוי' הולך לפניהם בתוס' וא"ו. וארוז⁹¹ הוא ובית דינו, ב"ד קאי על בחי' מל'. והגם שהגילוי הי' מבחי' הוא המורה על עצמותו ית', מ"מ הנה גם בחינה ומדריגה זו באה בהתלבשות בבחי' מל'. ולכן ממשיל כללות הגאולה דמצרים לנר.

קיצור. לגבי אלקים שייך לומר ברא, לגבי אור הכלול נברא, אף שגם הוא בחי' שם בלבד. ויבאר דביצי"מ הי' גילוי מל' דא"ס לאחצה"צ, מציאות אור, בהתלבשות בבחי' מל' שלא ע"י השתל'.

הפרגמטוטוס ואמר מי גרם לי לשמוע כך אלא מפני שיצאתי בלילה, לפיכך נשבע אני שלא אצא בלילה עוד. כך התקינו ישראל עצמן בלילה לצאת, בהשכמה עמדו המצריים אחר שהלכו להם ואמרו נרדוף אחריהם מפני שנטלו כל אשר לנו שנא' (שמות יד²⁰) וירדפו מצרים אחריהם, א"ל הקב"ה מי גרם לכם כל אלו חפזון שיצאתם בו, מיכן ואילך כי לא בחפזון תצאו. וממשיל החפזון ללילה, והיינו דכללות ענין דיצי"מ הי' בלילה, אבל גאולה העתידה להיות בכ"א תהי' ביום, ולא בחפזון תצאו, דממשיל גאולה העתידה להיות בכ"א ליום דוקא. ובמד"ת²¹ (הובא בילקוט²² בקיצור) ע"פ²³ כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, א"ר יוחנן עובדא הוה בחד בר נש הי' מדליק את הנר בלילה והי' כבה ומדליקו והי' כבה, אמר, עד מתי אהי' מתייגע והולך, ממתין אני עד שתזרח השמש ואלך לאורה. כך ישראל כשנשתעבדו במצרים, עמדו משה ואהרן וגאלום, חזרו ונשתעבדו בבבל ועמדו דניאל חנני' מישאל ועזרי' וגאלום, חזרו ונשתעבדו במדי ועמדו מרדכי ואסתר וגאלום. חזרו ונשתעבדו ביון ועמדו החשמונאים וגאלום, חזרו ונשתעבדו באדום, אמרו ישראל הרי נתיגענו, נגאלין ומשתעבדין וחוזרין ונגאלין ומשתעבדין אין אנו מבקשין שיאיר לנו בשר ודם מעכשו, אלא הקב"ה, אנו²⁴ מקוים שיאר לנו שנא' (תהלים קי"ח כ"ז) אל ה' ויאר לנו. וממשיל גאולת מצרים לנר שכבה וגאולה העתידה לבא בכ"א לזריחת השמש ואורה. והיינו דיצי"מ הי' בחפזון, ובחפזון זה הרי יש בו ג' טעמים וסבות מפני מה הי' החפזון, ובכללות ענין הגאולה הראשונה דמצרים וגאולה האחרונה דלע"ל יש ב' ענינים הא' דגאולה ראשונה נמשלה ללילה וגאולה העתידה נמשלה ליום. ב' דגאולת מצרים נמשלה לנר שהודלקה²⁵ ע"י בשר ודם, וגאולה דלעתיד לאור השמש.

קיצור. יביא ג' דעות בחפזון, דמצרים דבני' דשכינה. יביא ב' חלוקים דיצי"מ ולע"ל, לילה ויום, נר ושמש.

ג) **והנה** גאולת מצרים הי' שנגלה עליהם ממה"מ וגאלום. וצ"ל מהו הבחינה והמדרי' דמלך מלכי המלכים בענין הספי' שלמעלה. והענין הוא²⁶ דהנה אי' בפדר"א ד עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד. ואומר עד שלא

ד) פ"ג. ויש שם כמה גירסות, אבל כבר ביאר בהקדמת השל"ה בתחילתה דיוק גירסא זו דוקא.

(20) פסוק ט.

(21) = מדרש תהלים.

(22) ילקוט שמעוני תהלים רמז תשכז.

(23) תהלים לו, י.

(24) כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1: אנחנו.

(25) כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שם: שהודלק.

(26) בהבא לקמן — ראה לקו"ת שיר השירים שבהערה ה.

לד) תניא פל"ה בהגהה.

לה) זהר ח"ב לו, סע"א. וראה לקו"ת שה"ש ד"ה קול דודי פ"ג [טו, ב].

לו) בארוכה ע"ד כ"ז — בתו"א [מ, ב] ושערי אורה [לד, ב ואילך] ד"ה כי אתה תאיר.

(88) מערכת פ אות ל.

(89) בא יב, כג ובפרש"י.

(90) בשלח יג, כא.

(91) ב"ר פנ"א, ב. שמו"ר פי"ט, ו.

נעשה בבחי' מציאות הרי חידוש נתחדש בו ע"י הצמצום. ובבחינה זו היינו כזה שנעשה בבחי' מציאות אור הרי נעשה עוד דבר, והוא שנעשה באין ערוך לגבי מקורו שלפני הצמצום, ולכן הנה משו"ז נק' הקו שלאחזה"צ יש מאין לגבי מקורו כמו שהוא לפה"צ. דעם היות שהוא האור שהי' לפה"צ, מ"מ הרי בהיותו לפני הצמצום הי' כלול בעצמותו והי' בבחי' בל"ג ובבחי' העדר המציאות לגמרי, וכאן כמו שנמשך ובא דרך הצמצום והרשימו נעשה בבחי' מציאות ובא במדה ומשקל, וא"כ הרי כזה הוא בבחי' יש מאין.

קיצור. אור הכלול בעצמותו אין בו מעלה ומטה ובטל במציאות ולכן אינו בגדר מקור. יבאר דבחי' נברא הוא ההתהוות וגם אור הקו, ולא רק לגבי העצמות כ"א גם לגבי האור הכלול.

יא) והנה אור הקו דרש המשכתו הוא מהאוא"ס שלפני הצמצום, הנה משום הדבר שנתחדש בו היינו מה שבא ע"י הצמצום ה"ה נעשה בבחי' מקור לעולמות. והיינו דע"י הצמצום הרי האור שאחר הצמצום הוא בבחי' יש מאין לגבי לפני הצמצום. דאם הי' בבחי' עו"ע ממש הרי לא הי' אפשר להיות מקור לעולמות, כמו אור הקדום ממש. וא"כ הרי בבחינה ומדרי' זו שנעשה מקור לעולמות, הנה בבחינה ומדרי' זו גופא הוא נעשה בבחי' אין ערוך לגבי האור הקדום. ולכן הנה ההתהוות שנעשה מהאור המתגלה נק' בשם נברא גם לגבי האור הכלול בעצמותו, להורות שאינו פועל שום שינוי לפי שהוא באין ערוך. וזהו דכתיב⁸⁶ בראשית ברא אלקים כו' דאלקים הוא האור שנמשך ע"י הצמצום הנה בבחי' ומדרי' זו שייך לומר ברא, אבל לגבי האור הכלול בעצמותו נק' נברא. אמנם אומרו עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד, הכוונה על האור הכלול בעצמותו דגם הוא אינו אלא הארה בלבד. דהנה בכללות המדרי' הנה בחי' שמו הוא בחי' מל' דא"ס כמו שהיא לפני הצמצום, ומלכותך היא בחי' מל' דא"ס כמו שהיא לאחזה"צ. ובהגלות נגלות בחי' מל' דא"ס שלאחזה"צ בבחי' ההתלבשות במלכות כ"ע שהוא בחי' מל' דאצי' היתה גאולת מצרים. וזהו שממשיל גאולת מצרים לנר, דאור הנר הוא אור שבא במציאות דבר מה, והיינו מל' דא"ס כמו שהוא אחר הצמצום שנק' נר שהוא במציאות אור. דהנה בנר יש ג' ענינים, שמן פתילה ואור לב. שמן הוא בחי' חכמה וכמ"ש⁸⁷ שמן משחת קדש לג. דבחי' חכ' היא כלי לאוא"ס. דחכ' היא

(ג) לכאורה הכוונה שמביא ראי' דשמן הוא בחי' חכמה מזה דקדש הוא חכמה, וכמ"ש במאורי אור בערכו ונסמן שם ביאיר נתיב. אבל צ"ע דבכ"מ מבואר בפי' דשמן הוא בחי' חכמה (ראה ג"כ מאו"א מע' שמן). ולכן נ"ל דבהבאת הכתוב שמן משחת קדש מרמז באיזה בחי' חכמה מדבר, ועפ"מ ש"נ בלקו"ת סד"ה ויקח קרח [נד, ד].

(86) בראשית א, א.

(87) תשא ל, כה. ועוד.

נברא ולא עד שלא בראת. ולכאו' אינו מוכן מהו ל' נברא, ואינו אומר ל' ברא או בראת. וכן אנו אומרים⁸⁸ בנוסח התפלה אתה הוא עד שלא נבה"ע ואתה הוא משנברא העולם. וכתיב⁸⁹ יהללו את שם הוי' כי הוא צוה ונבראו. ונאמר בכלול ל' נברא או נבראו. ולכאורה הוה ל' למימר ל' ברא או בראת, דל' ונבראו או נברא הרי המשמעות היא שבריתם היא ע"ד מאליו וממילא⁹⁰. ויש מקום לטעות ח"ו שהבריאה היא על צד ההזדמנות בלא כוונת המכוון. ובריאת והתהוות העולמות הרי הם ע"פ כוונה מכוונת. והיינו דלבד זה שכוונת הבריאה הוא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, היינו שזהו תכלית בריאת העולמות וענינם, הנה לבד זה הרי הבריאה עצמה היא בכוונה. וכמ"ש בע"ח⁹¹ כשעלה ברצונו הפשוט לברא את העולם, ובוזה"ז אי' כד סליק ברעותי' (ברצונו ית') למיברא עלמא⁹². הרי פי' מאמרים אלו הוא שבריאת והתהוות העולמות הם ברצון וכוונה מיוחדת, היינו עליית הרצון והכוונה דבריאת העולמות. וא"כ מפני מה נאמר לשון נברא ונבראו שמורים שהוא כמו בדרך מאליו וממילא. אך הענין הוא, דהנה ל' נברא מורה על שהוא רק הארה והארה דהארה. והיינו דהגם שנבראו עולמות, ועולם הוא יש ומציאות, ומ"מ אינם פועלים ח"ו שום שינוי בהעצמות, להיות דכללות ההתהוות הוא מבחי' הארה והארה דהארה בלבד. וכל הארה אינה פועלת שינוי בהעצמ' ה. דהנה כתיב⁹³ מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים הנה שרש התהוותם הוא מבחי' מל'. וידוע דכללות ענין ספי' המל' הוא רק בחי' שם והארה, וכמאמר⁹⁴ אזי מלך שמו נקרא. וידוע דשם ואור הוא ענין אחד. וכמו באור השמש שאינו פועל שום שינוי בעצם השמש, והיינו דכאשר יש ענינים המסתירי' ומעלמיים, דאז הרי אור השמש אינו מאיר לארץ ולדרים עלי', וכאשר אור השמש אינו מתפשט להאיר ה"ה כלול במקורו מאור השמש, ומ"מ הרי עי"ז אינו פועל שום תוספות בהשמש, וכמו"כ כאשר אור וזיו השמש מתפשט ומאיר הרי אינו פועל שום

(ה) ונוסחא זו היא עיקר, ורלא כנוסחא עד שלא בראת, וכמ"ש בשל"ה שם (לקו"ת שה"ש רד"ה קול דודי [יד, ג]).

(ו) שער א ענף ב.

(ז) הובא ונתבאר בלקו"ת שה"ש רד"ה ולהבין ענין מדלג [טז, א].

(ח) בארוכה ראה במאמר [ד"ה חייב אינש תרפ"א — נדפס] בקונטרס פורים, תש"ח [סה"מ תש"ח ע' 107 ואילך].

(ט) ראה ד"ה החודש הזה, ש"ת ס"ו (בס' המאמרים [ה'ש"ת ע' 25]).

(27) תהלים קמח, ה.

(28) ראה גם תו"א מגילת אסתר צו, ג. לקו"ת פ' ראה כ, סע"ג. כו, ד. שה"ש מא, ד. ד"ה ע"כ יאמרו המשלים שנה זו (תרצ"א) פ"ג. באתי לגני תרצ"ב (ספר המאמרים תרצ"ב ע' רחצ ואילך).

(29) ראה זח"א כט, א. פו, סע"ב.

(30) תהלים קמה, יג.

(31) פיוט אדון עולם.

גרעון בהשמש¹. והיינו דאור וזיו השמש הנה הן בהתעלמות² שלו והן בהגילוי שלו אינו פועל שום גרעון ותוספות בעצם השמש³. וכמו עד"מ הבית שיש בו ריבוי חלונות או אכסדרא שכולה חלונות, ומאיר שם אור השמש בריבוי ביותר, ובית אשר חלונותיו מועטים הנה אור השמש שם הוא במיעוט, הרי לעצם השמש אין נ"מ כלל אם מאיר בריבוי או במיעוט, והנפ"מ הוא רק בהבית, דכאשר הוא מרובה בחלונות מאיר שם אור השמש בריבוי, ואכסדרא שהיא כולה חלונות אורה רב, דלכן הנה האכסדרא לאורה נבדקת יי לפי שמאיר שם ריבוי האור, והבית אשר חלונותיו מועטים הנה אורו הוא במיעוט, אבל להשמש הרי אינו נוגע כלל אם מתפשט אורו אם לאו. וטעם הדבר הוא לפי שאור המאיר הוא רק הארה בלבד, וכל הארה אינה פועלת שום שינוי בהמאור.

קיצור. יקשה בל' נברא אף שהבריאה היא לתכלית ובכוונה. ויבאר דמורה שהבריאה מהארה שאין פועל שינוי בהעצם. וימשיל באור השמש.

ד) והדוגמא מזה יוכן למעלה באור האלקי המהווה ומחי' את העולמות שהוא רק הארה בלבד. והיינו דכללות האור דהשתל' מרוכ"ד עד סוכ"ד הוא רק הארה לבד מה שאינו תופס מקום לגבי עצמותו. ואינו נוגע לעצמותו כלל. וזהו ביאור מאמר השבח⁴ אדון עולם אשר מלך בטרם כל יצור נברא, דטרם כל יצור נברא הוא בבחי' מלך שהוא בחי' ספי' המל', להיות נעשה בחפצו כל, והיינו דכאשר נבראו ונתהוו העולמות כפי רצונו ית' הנה אזי מלך שמו נקרא, שהוא בחי' שם בלבד שאינו נוגע לעצמותו כלל, אשר כן הוא להבדיל אפילו באדם דהשם אינו נוגע לעצמו, ובכללותו הוא רק להזולת, אבל לעצמו אינו צריך לגילוי השם. וגם המעלה שיש בשם שע"י הוא נפנה לקוראיו בשמו, דע"י קריאה זו אשר הזולת קורא אותו בשמו הוא ההטי' שלו אל הזולת למלאות לו מבוקשו ממנו להשפיע לו איזה השפעה שתהי', הנה גם ההטי' אל הזולת שנעשה ע"י השם הרי אינו הארת עצמותו כמו שהוא לעצמו, הן בעצם ההטי' והן במה שממלא מבוקשו. וכידוע דכל השפעה אל הזולת הרי אינו בערך כמו שהוא בהנוגע לעצמו. וכמו בהשפעת השכל אל הזולת הנה בכללותה הוא רק הארה דהארה. וכמ"ש במ"א⁵ דכללות ענין ההשכלה היא הארה בלבד (היינו התפשטות כח החכמה), הנה הארה זו אינה דומה כמו שהיא לעצמו, או לזולתו.

¹ ראה במאמר בקונטרס פורים תש"ח [ספר המאמרים תש"ח שם] דיש ג"כ מקום לומר שהשפעה תגרום תוספות בהמשפיע והעדר השפעה — גרעון. אבל צד השווה שבהם, מה שנוגע כאן, שההשפעה עושה שינוי בהמשפיע.
² (א) פסחים ח, א.

³² כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1: בהתעלמות.

³³ ראה סהמ"צ להצ"צ נ, ב. קס, א.

³⁴ ראה תו"א יתרו ע"א, ד. ספר המאמרים תרל"ה ח"ב ע' תכו. תרע"ח ריש ע' קמח. וראה

מקומות שצויינו בהערה הבאה.

אבל מן האור הכלול בעצמותו לא הי' אפשר להיות התהוות העולמות כמו שנתהוו מפני ב' טעמים. הא' דבהאור הכלול בעצמותו הרי בעצמו אין בו מעלה ומטה ראש וסוף⁶. והב' מפני הביטול שבטל במקורו עד שאינו עולה בשם אור כלל⁷. דהנה בשביל להיות מקור לעולמות הרי בהכרח שיהי' המקור בבחי' מציאות עכ"פ שיפול עליו שם מקור. ואור הכלול בעצמותו הוא בבחי' ביטול במציאות שאינו בגדר שיחול עליו שם מקור. וזהו עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד דקאי על אור הכלול בעצמותו. והיינו דעד שלא נבה"ע הי' האור כלול בעצמותו. אבל משנברא העולם היינו ע"י התגלות האור, וידוע דהתגלות האור הוא האור שנמשך ע"י הצמצום דאז נעשה בבחי' מציאות אור ששייך עליו שם מקור, היינו שיש בו בחי' מעומ"ט ובא בבחי' מדה ומשקל, שאפשר להיות מזה התהוות העולמות והנבראים במדה וגבול. ועל זה אומר ל' נברא, וכנ"ל דל' נברא מורה על היותו הארה לבד, דכל הארה אינה דבר לעצמה כלל. דזהו ההפרש בין עצמי להארה, דעצמי הוא בעצמו דבר לעצמו, ובכל מקום שהוא הוא עצמי, אבל ההארה אינה דבר לעצמה כלל ואינה אלא הארה בלבד. וזהו אומרו ל' נברא, היינו לגבי העצמות ב"ה שהוא בחי' המאור. והיינו דלגבי בחינה ומדרי' זו דבחי' מאור כבי' ודאי שייך לומר ל' נברא שמורה על בדרך ממילא, להיות שהתהוותו של הקו הוא לאחר הצמצום, וכל המתהווה ע"י אור המתגלה הלזה הוא מבחי' הארה דהארה והארה דהארה בעצמותו הנה אור הקו כמו שהוא בא לאחר הצמצום ונעשה בבחי' מקור למקור לעולמות הוא ג"כ בחי' נברא⁸. והגם שהקו הוא מקור האורות, ומ"מ הוא גם מודד מדידת האורות ומדידת הכלים, והוא בבחי' מקור לעולמות. לכן הוא ג"כ בחי' נברא גם לגבי האור הכלול בעצמותו, שהרי האור הכלול בעצמותו הוא ג"כ אינו בערך עדיין להיות גם מקור למקור לעולמות, שה"ה בחי' בל"ג ובטל במציאות. ודוקא האור שלאחר הצמצום נעשה מקור לעולמות. והגם דאור הקו הוא מבחי' האוא"ס שלפני הצמצום, כמ"ש בע"ח⁹ מן אור העליון שלו, וזהו דכתיב¹⁰ באורך נראה אור, דמה שנראה אור לאחה"צ הוא באורך היינו האור העצמי שלפה"צ לא מ"מ הנה ההתהוות שנעשה מהאור המתגלה לאחר הצמצום נקרא נברא לגבי האור הכלול בעצמותו וכנ"ל. כי בכדי שיהי' מקור לעולמות זהו ע"י שנעשה בבחי' מציאות אור. ודבר זה שהאור

⁶ ראה לקו"ת בהעלותך ד"ה ראיתי והנה מנורת פ"ד [לד, ב ואילך].

⁸² ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שכט ואילך. אעת"ר ע' יד.

⁸³ ראה ספר המאמרים תרנ"ט ע' מה. תר"ס ע' מה. עזר"ת ע' קיט. ד"ה המלאך הגואל וד"ה חכמות בחון תרצ"ד.

⁸⁴ "הוא ג"כ בבחי' נברא" — תיבות אלו ניתוספו כאן מספר המאמרים תש"ח שבהערה

1. אבל בכי"ק ובהעתקה — ליתא.

⁸⁵ הנ"ל רפ"ט.

דלזולתו היא באה ע"י הדבור, שבד"כ הנה הדבור הוא רק חלק עשירי³⁵, וגם זה הוא במספר ולא באיכות. והיינו דזה מה שהדבור הוא חלק עשירי מכחות הנפש הוא גם במספר וכש"כ באיכות. שהרי התשעה כחות שלמעלה ממנו המה כחות נעלים ביותר. ונמצא דגם המעלה שיש בשם שנפנה לקוראיו בשמו להשפיע לו שפעת שכל והדומה, הוא רק הארה שאינה בערך אל העצם. ואינו נוגע לעצמותו. והגם דבאמת הרי השם יש לו שייכות אל העצם דוקא, דעיקר החיות של האדם הוא ע"י השם, והיינו שע"י נמשך לו החיות י. ועם היות שהאדם אינו מרגיש אופן החיות הנמשך לו ע"י השם, עד שמצד העדר ההרגש באופן חיותו המשתנה לפי שינוי קריאת שמו, הרי אין נפ"מ לו באיזה שם קראו אותו אם בשם ראובן או בשם שמעון. אבל באמת הרי יש חילוקים עיקרים באופני השמות. היינו שיש חילוקים עצמיים ועקריים בהאור והחיות הנמשך על ידם, ולכן ה"ה חלוקים בטעמים. וכמו בקריאת שמות ראובן ושמעון דקריאת שם ראובן הוא ע"ש³⁶ כי ראה ה' וכו' וקריאת שם שמעון הוא ע"ש³⁷ כי שמע ה' וכו'. וחלוקים גם באופני עבודתם. דבעבודה י' הנה ראובן הוא בחי' אהבה ודבקות הבאה מבחי' ראי' ע"ד לאסתכלא ביקרא דמלכא³⁸ שהוא עבודה בבחי' קירוב דוקא. ושמעון הוא בחי' יראה שבאה מהשמיעה שהיא מרחוק. אשר ההפרש ביניהם הוא מצד שרשם ומקורם. דראובן הוא ראי' והיינו דשרש המשכת חיותו הוא מבחי' חכ'. ושמעון הוא בחי' שמיעה והיינו דשרש המשכת חיותו הוא מבחי' בינה. הרי דהשם יש לו שייכות אל השרש ומקור, דלפי אופן השרש ומקור שלו כן הוא נקרא בשמו, ולפי אופן כזה היא העבודה שלו.

קיצור. יבאר דהשם אינו נוגע לעצמו, וגם ההטי' שע"י השם אל הזולת ומילוי מבוקשו אינם בערך כמו שהוא לעצמו. יקשה דע"י השם הוא המשכת החיות ואופן עבודתו.

(ה) **ובזה** יובן³⁹ מה שמצינו במד"ר (בראשית פ"ז ה' 40) א"ר אחא בשעה שבא הקב"ה לבראות את האדם נמלך במה"ש, א"ל⁴⁰ נעשה אדם א"ל

(יב) ראה לקו"ת פ' בהר ד"ה את שבתותי פ"ב [מא, ג]. ד"ה אנכי תרס"ו (בהמשך תרס"ו [ע' תסב ואילך]) ועוד.
(יג) בארוכה ראה תורה אור ר"פ ויחי [מה, א]. ד"ה יודא אתה, תרפ"ח [ספר המאמרים תרפ"ח ע' מו ואילך].

(35) ראה ספר המאמרים תרכ"ח ס"ע לה. תרכ"ט ע' רלו. תרל"ה שם. תרע"ח ס"ע שלח ואילך. תרח"ץ ע' קלד.

(36) ויצא כט, לב.

(37) שם, לג.

(38) ראה זהר ח"ב רמז, ב. ח"א קצט, א, לח, ב. ח"ג יג, א.

(39) בהבא לקמן — ראה אוה"ת בראשית ח"ג תקמא, ב ואילך. וראה גם לקו"ת בהר שבהערה יב. נשא כו, ב. כז, א. ספר המאמרים תרל"ע ע' סז ואילך. המשך מים רבים תרל"ו

ודוגמא לדבר בכחות הנפש דאותיות השכל הם לפי אופן השכל. והיינו דהגם דשרש האותיות הם מעצם הנפש, דהלא גם מבטא האותיות והנקודות הם מקדמות השכל י. ומכש"כ האותיות עצמן. ומ"מ הנה אותיות השכל הם לפי אופן השכל. וכמו"כ למעלה הרי מציאות הכלי לפי אופן האור. ולכן הרי יש חלוקי מדרי' במדרי' הכלים דאינו דומה כלי המוחין לכלי המדות. דכלי המוחין בכלל נקראים חיוהי"ו, והוא ע"ש האור. והיינו לפי שהעיקר שם הוא האור והכלי' הרי אינם במציאות כ"כ⁴¹, לכן הנה גם הכלי נק' חיוהי. ובמדות דשם האור הוא מצומצם נק' גרמוהי כ', להיות שהעיקר הם הכלים. ובמדרי' הפרטים, היינו בספירות חו"ב כ"ט, הנה הכלים דחכ' נק' חיוהי. וטעם הדבר הוא לפי שבספי' החכ' הנה שם מאיר אוא"ס בבחי' קירוב מקום לכן הכלים במיעוט. ובספי' הבינה דשם מאיר אוא"ס בבחי' ריחוק מקום ל הוא ריבוי הכלים. וכנראה בחוש בנפש האדם דבברק המבריק אשר שם מאיר אור רב מן השכל, אינו נרגש עדיין שום מציאות אותיות, ועיקר הרגשת האותיות הוא בהשגה והבנה דוקא. והיינו לפי שבהשגה והבנה הנה אור השכל שם הוא מצומצם, ונעשה מציאות הכלים. אשר הדוגמא מזה יובן למעלה דגם עצם מציאת הכלים והעולמות, הנה הוא ע"י גילוי אור הקו דוקא. וכש"כ המעלה ומטה שבעולמות. שזה בא ע"י הקו. וטעם הדבר הוא להיות שהקו עצמו הוא בבחי' מעלה ומטה ובא בבחי' מדה ומשקל, לכן הנה בהמשכתו בהעולמות עושה בהם מעלה ומטה שהם מדה וגבול.

קיצור. יבאר דמעלה ומטה בעולמות הוא מצד הקו. וכמו"כ גם מציאות הגבול בפועל, אף דשרשו מהבל"ג. ויביא דוגמא מהאותיות ושכל, כלים ואור.

(י) **אמנם** כל זה הוא באור הקו שהוא בא במדה וגבול בעצמו בקו ישר, דבמילא הרי יש בו מעומ"ט בעצמו, לזאת הנה בו ועל ידו הוא התהוות העולמות ומדידת האורות והכלים בכל עולם לפי ערכו במדה וגבול.

(ז) בד"ה כי נר מצוה תרנ"ג [ספר המאמרים תרנ"ג ע' רכח⁸⁰] בשם האריז"ל דחיוהי הם המוחין וגרמוהי המדות. וצע"ק בע"ח שמ"ב פ"ה ובלקו"ת שה"ש סד"ה ששים המה (הראשון) [לט, ג].

(ח) להעיר משער היחוד והאמונה פ"ו: והנה מהתכללות המדות זכ"ו נראה לעין דאיהו וגרמוהי חד שהן מדותיו.

(ט) ראה ג"כ תורה אור פ' יתרו ד"ה זכור פ"ג [עא, א].

(ל) ע"ח שמ"ז פ"א ועיי"ש פ"ב.

(לא) ראה שערי אורה ד"ה כי עמך מקור חיים [מד, ב. נא, א].

(80) ראה גם ד"ה הנ"ל תרצ"ב (ספר המאמרים תרצ"ב ע' קלא).

(81) ראה לקו"ת מטות פז, סע"ד. אוה"ת וארא ע' קנ.

אדם זה מה טיבו, א"ל חכמתו מרובה משלכם, הביא לפניכם את הבהמה ואת החי ואת העוף, א"ל זה מה שמו, ולא היו יודעין, העבירן לפני אדם, א"ל זה מה שמו, אמר זה שור כו' ואתה מה שמך, א"ל אני נאה להקרא אדם שנבראתי מן האדמה, ואני מה שמי, א"ל לך נאה להקראות אד' שאתה אדון לכל בריותיך, א"ר אחא (ישעי' מ"ב⁴²) אני הוי' הוא שמי, הוא שמי שקרא לי אדה"ר. הרי דקריאת שם הוא חכמה גדולה שע"ז אומר הקב"ה דחכמתו מרובה משלכם, ואלו הי' קריאת השם רק הסכמי בלבד מפני מה לא יכלו המלאכים לקרא את הברואים בשמותם. ומה היא החכמה הגדולה אשר אדה"ר קרא בשמות הנבראים. אלא לפי שהשם הוא מצד השרש ומקור והאדם מצד גודל חכמתו ידע שרשם ומקורם למעלה ולכן הי' קורא אותם בשמותם בדוגמא לשרשם ומקורם. והוא ע"ד דאי' בת"ז (תי' מ"ט⁴³) ע"פ (ישעי' מ"א⁴⁴) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא הה"ד⁴⁵ ויקרא האדם שמות וגו' דא (האדם הכוונה אדה"ע כו') ההוא דאיתמר בי' (ישעי' מ"ד⁴⁶) כתפארת אדם לשבת בית, דקרא שמהן לכל חיות הקדש ולכל שרפים ואופנים וצבא דלעילא, לכל חד קרא לי' בשם ידיעא ובדרגא ידיעא, לאשתמודע לכל חד מאתר דאתנטיל. והיינו דקאי על אדה"ע שעל הכסא אשר שם ידוע שרש ומקור דחיות המרכבה וצבא מעלה. ולפי אופן מעלתו וענינו של כאו"א הוא נקרא בשמו. וד' חיות המרכבה הם השרשים ומקורים של הנבראים שלמטה⁴⁷. הנה מהאי טעמא הנה אדם דוקא קרא שמות לכל הנבראים, דלהיותו במעלת אדם שהי' לו ידיעה והשגה בבחי' אדה"ע, ששם ידוע שרש ומקור הד' חיות, הנה לפי אופן כזה קרא בשמות הנבראים שלמטה. וזהו החכמה המרובה דאדה"ר. משא"כ המלאכים הרי לא ידעו זה. דהמלאכים הנה כל השגתם היא רק בבחי' מל', וכמ"ש⁴⁸ וצדקתך ירננו י', וכמא⁴⁹ צדק מלכותא

(ד) נתבאר בארוכה בתו"א ושערי אורה ד"ה רני ושמיחי [תו"א מקץ לו, א ואילך. לו, ד ואילך. שערי אורה שער החנוכה כה, א ואילך].

פכ"ב. ספר המאמרים תרס"ח ס"ע פא ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' תרכג ואילך. ספר המאמרים עטר"ת ע' קצט ואילך. פר"ת ס"ע קצח ואילך. תרפ"ז ע' קס ואילך. ד"ה אר"א עתידין תרצ"ד. ספר המאמרים תרצ"ט ע' 163 ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 13 ואילך.

(40) כ"ה במד"ר דפוס ווארשא, תרכ"ז. ובדפוס ווילנא — פיסקא ד.

(41) בראשית א, כו.

(42) פסוק ח.

(43) פה, ב.

(44) פסוק כו.

(45) בראשית ב, כ.

(46) פסוק יג.

(47) ראה טעמי המצות להרח"ו פ' ויקרא (ד"ה מצות קרבנות). וראה אור החיים עה"ת

אחרי יז, יד. ועוד.

(48) תהלים קמה, ז.

קיצור. קודם שנתגלה האור הי' כלול במאור ואינו בגדר מקור לעולמות שהם מוגבלים. ויבאר שעולם, מקום וזמן, מעלים על חיותו בתוקף ובגילוי היא המציאות המוגבלת.

(ט) **והנה** התחלת ענין מעלה ומטה הוא מאור הקו". דהנה אי' בע"ח (שער עגולים ויושר⁷⁸) וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברא את העולמות ולהאציל הנאצלים כו' הנה אז צמצם עצמו כבי' בנקודה האמצעית אשר בו כו' ואז נשאר מקום פנוי ואויר כו' ואז המשיך מן האור א"ס קו א' ישר מן האור העליון שלו מלמעלה למטה, ומשתלשל ויורד תוך החלל ההוא, וראש העליון של הקו נמשך מן הא"ס עצמו ונוגע בו, אמנם סיום הקו הזה למטה בסופו אינו נוגע באור א"ס, ודרך הקו הזה נמשך ונתפשט אוא"ס למטה. ובמקום החלל ההוא האציל וברא ויצר ועשה כל העולמות כולם. וקו זה כעין צנור דק אשר בו מתפשט ונמשך מימי אור העליון של הא"ס אל העולמות אשר במקום האויר והחלל ההוא⁷⁹. והיינו שבכאן מבאר סדר אצילת ובריאת העולמות. דהנה טרם שהאציל וברא את העולמות הי' אור עליון פשוט ממלא הכל. וכשעלה ברצונו ית' להאציל ולברוא את העולמות צמצם א"ע כבי' בנקודה. שנשאר נקודת החלל ומקום פנוי. א"כ הרי האוא"ס מקיף את נקודת החלל ומקום פנוי מחוצה לו בעיגול. והמשיך קו אחד ישר מן אור העליון שלו, והקו גופא הרי יש בו מעלה ומטה ראש וסוף. דבראשיתו היינו בהתחלת המשכתו הוא נוגע ודבוק באוא"ס ונק' מעלה, ובתחתיתו היינו בסוף המשכתו שאינו נוגע ודבוק נק' מטה. והקו הזה משתלשל ויורד בתוך החלל ההוא. ובמקום החלל ההוא האציל ברא ויצר ועשה את כל העולמות כלם. הנה משו"ז יש בעולמות ג"כ ענין עליון ותחתון, והיינו מצד הקו המתלבש בתוכם שיש בו מעלה ומטה, וכמו"כ מציאות הגבול בפועל הוא ג"כ מצד אור הקו. והגם שהתהוות מציאות הגבול הוא דוקא מעצמות אוא"ס הבל"ג, מ"מ מציאות הגבול בפועל הוא מפני אור הקו. ודבר זה, שהגם דשרש התהוות המציאות הוא מאוא"ס הבל"ג ומ"מ הרי ההתהוות בפועל הוא ע"י הקו, למדנו מענין התהוות הכלים. דהנה ידוע"י דשרש הכלים הוא מהרשימו ומ"מ ההתהוות בפועל של הכלים הוא מהאור, וכמאמר"י מהתעבות האור נעשה הכלי. והיינו דמציאות הכלי בפועל היא מהתעבות האור, ולכן הכלי היא לפי אופן האור.

(כה) ראה ע"ח שמ"ז פ"א. שער ההקדמות דף עא, ע"ג. וביאור כהנ"ל בפנים — בד"ה עוטה אור תער"ב (בהמשך בשעה שהקדימו תער"ב [המשך תער"ב ח"א ע' יג]).

(כו) בארוכה ראה אגרת הקדש ס"ה ה [קו, ב], תו"א ד"ה נ"ח מצוה להניחה [מב, א ואילך].

(77) ראה המשך תרס"ו ע' מט ואילך. ספר המאמרים אע"ר ע' יג ואילך. ובכ"מ.

(78) ענף ב.

(79) עכ"ל העץ חיים.

שם בשם ה' אל עולם, פי' דהשמים והארץ נקראים עולם כלשון הבא תמיד בדברי רבותינו, והיינו שעולם קאי על המקום. ובאמת הרי בפי' תי' עולם יש ג' ענינים. הא' עולם פירושו העלם דענינו הסתר⁷² וכמו ונעלם דבר מעיני הקהל (ויקרא ד'⁷³) או ונעלמה מעיני כל חי (איוב כח, כא), ב' עולם ל' עלם שפי' נערוות וכח וכמו בן מי זה העלם (ש"א י"ז⁷⁴). והג' עולם דפי' זמן ומקום כנ"ל. והענין הוא דהנה מה שהמקום נק' עולם הוא ל' העלם והסתר והוא בתוקף גדול, שהרי המקום הוא עצם המציאות והישות שאינו בבחי' אור וגילוי, והתהוותו הוא מבחי' העלם דוקא, ולכן הרי שרש התחלת התהוות המציאות הוא ע"י הצמצום דוקא, וכן התהוות המציאות ממש דהעולם הוא דוקא ע"י העלם והסתר הבורא מהנברא, ולזאת הנה המציאות המתהווה נעשה בחי' מציאות יש שאינו נראה בו אור וגילוי כלל והוא בתוקף גדול. וכמו הדומם שעם היות שיש בו נפש המחי' אותו⁷⁵, הרי אינו נראה ונרגש כלל, אשר כמו"כ הוא בכל מציאות דבר כמו בצומח חי ומדבר הרי בעצם המציאות יש בו חיות, לבד החיות המתלבש בתוכו. וכמו בגוף האדם הרי יש לו חיות בפ"ע לבד הנפש המתלבש בהגוף להחיותו, דמחיות זה שיש לו להגוף בעצמו הנה זה הוא קיומו של הגוף גם ר"ל בצאת הנפש מן הגוף⁷⁶. דלכאור' בהסתלקות הנפש ה' צ"ל פירוד כל חלקיו. אלא שקיומם משך זמן ידוע הוא מהחיות של המציאות עצמו, והרי חיות זה אינו נראה כלל. וטעם הדבר הוא לפי שהמציאות מעלים ומסתיר על החיות שבו והוא בתוקף גדול. שזהו כל ענינו של היש שהוא תופס מקום ואינו נותן מקום לזולתו, וזהו שהמקום והמציאות נק' בשם עולם שהוא ל' העלם, דהאור מכוסה ומוסתר והיינו שהמציאות מכסה על החיות שבו בתוקף גדול. ומה שהוא בגילוי הוא המציאות המוגבל בזמן ומקום וכמא⁷⁶ מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. וגם העולמות היותר עליונים הנה כל אשר נק' בשם עולם ה"ה בבחי' גבול. וגם יש בהם בחי' מעלה ומטה, דעולם זה הוא למעלה מעולם זה. דכ"ז הרי לא ה' אפשר שיתהווה מהאור הכלול בעצמותו, אחר שלא ה' בו מעלה ומטה.

כד) ראה לקו"ת סו"ס ויקרא ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח [נד, א]. ס' טעמי המצות להצי"צ מצות האמנת אלקות פ"ו.

72) "העלם" אפשר להיות גם העלם מצד עצמו, משא"כ "הסתר" הוא שישנו דבר המסתיר. ולכן מוסיף "דענינו (של העלם זה הוא) הסתר" (ד"ה כימי צאתך מאמ"צ תשל"ט (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' קכא (בהוצאה החדשה — ע' 17) הערה 26. — ההבדל בין "העלם" ו"הסתר" — ראה הערות וביאורים מכ"ק אדמו"ר מהור"י"צ לר"ה יו"ט של ר"ה תרס"ו (המשך תרס"ו ס"ע תרנו ואילך).

73) פסוק יג.

74) פסוק נה-נו.

75) ראה ספר המאמרים תרנ"ט ע' כ. תרח"ץ ע' לט ואילך. ד"ה לדוד מזמור תרפ"ב.

76) חגיגה יג, א. וראה תניא רפמ"ח.

קדישא. אבל במדרי' שלמעלה מבחי' מל' היינו במדרי' ז"א אין להם שום⁵⁰ השגה ותפיסא. אבל אדה"ר השיג בבחי' ז"א בחי' אדה"ע. ומשו"ז ידע לקרא בשם. ונמצא מובן מזה דהשם יש לו שייכות אל שרש ומקור הנברא. ובשל"ה (מערכת בית ישראל די"ד ע"א) א' דהאברים והכחות למטה הם סימן להאורות והגילויים שלמעלה כו'. וזה ה' חכמת אדה"ר אשר קרא שמות לכל דבר כפי שרשו למעלה, כי כל דבר יש לו שרש ומקור למעלה, שע"ז הוא התחברות והתאחדות עולם התחתון בעולם העליון, דלולי שהי' להם שרש ומקור למעלה לא ה' ההתחברות, וכמו"כ ההשפעה וההשגחה העליונה הוא ע"י השרשים שלמעלה, ולכן הנה גם נבראים שהם מסוג אחד כמו בצו"ח חלוקים זמ"ז, והיינו דלפי אופן התחלקות השרשים כן הוא התחלקות הנבראים, וכן קרא אותם בשמותם. ונמצא דהשם יש לו שייכות אל שרש ומקור הנבראים, ומ"מ הרי השם אינו אלא הארה לבד.

קיצור. ימשיך אשר זהו חכמת אדה"ר שקרא שמות, כי השם הוא לפי השורש. ודוקא אדם שהשיג בבחי' אדה"ע קרא, משא"כ מלאכים.

ו) **והענין** בזה הוא, דהנה השמות לגבי הנבראים הנה הם עצם חיותם, אמנם לגבי השרשים ומקורים הן בחי' הארה לבד ולא עצמיים כלל. וזהו דחכמתו מרובה משלכם שידע שרש ומקור הנבראים שהם מובדלים במדריגתם, וממילא ה"ה מובדלים גם בהארטן שז"ע השמות. והיינו דידע דשור יש לו מקור מיוחד בפ"ע ואר"י מקור מיוחד בפ"ע, ולזאת אינו דומה ההארה שנמשך ממקור דפני אר"י להחיות את האר"י לההארה שנמשך מהמקור דפני שור להחיות את השור. וכן גם בכל א' מהם כמה חלוקות מדרי' בהארותיהן לפי חלוקי שרשן ומקורן. ועם היות שהשמות הם חיות הנבראים מ"מ הרי השמות הם בחי' הארות לבד לגבי מקורם. ועד"מ באור וזיו השמש ואור הלבנה ואור הנר, דהאור הוא לפי אופן המאור, שהם חלוקים בהאור וההתפשטות שלהם, ומ"מ הרי כללות האור אינו אלא הארה לבד ולא עצם. וכמו"כ בשם שהוא לפי אופן השרש ומקור, ומ"מ הוא רק הארה ממקורו ולא עצם כלל. והיינו דלגבי הנבראים זהו עצם חיותם, אבל לגבי מקורם הוא רק הארה לבד. וזהו טעם מה שבאדם אינו ניכר שייכות השם אליו, לפי דכללות ענין השם לגבי מקורו הוא הארה לבד מה שאינו נוגע אל העצם. ומשו"ז הנה גם הפעולה שנעשה ע"י השם לגבי זולתו, והוא מה שנפנה לקוראיו וממלא מבוקשו, הוא רק הארה חיצונית לבד שאינו בערך עצמותו. וטעם הדבר הוא לפי שהשם לגבי מקורו הוא הארה לבד, ולכן הנה גם הפעולה שנעשה ע"י השם הוא רק הארה חיצונית לבד. וזהו דשם ואור הם ענין אחד⁵¹. דכמו באור הרי מהאור וזיו

49) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

50) בספר המאמרים תש"ח שבעה ערה 1 — תיבה זו ליתא.

51) ראה לקו"ת בהר מא, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' רסא. שערי תשובה

ולהבין זה ילהק"ת משנת"ל למה יזכירו לע"ל גאולת מצרים, דהרי הגילויים דלע"ל יהיו במדרי' גבוה יותר מכמו הגילויים שהיו ביצי"מ. ונת' המאמר דעד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד, דנברא הוא ל' מאליו וממילא ומורה שהוא הארה בלבד, דכתיב מלכותך מלכות כל עולמים דכל עולמים"ה התהוותם מבחי' המל' שהיא שם והארה, ואור ושם הו"ע אחד, וגאולת מצרים היתה ע"י שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה, שהוא בחי' מל' דא"ס, והאיר חשך הגלות, לכן גאולת מצרים נמשל לנר.

(ח) **וביאור** הענין בעומק יותר הנה מ"ש בפדר"א עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד קאי על האור הכלול בהמאור⁶⁵. דהנה ענין אור למעלה אינו דומה להאור שלמטה. דלמטה הרי כללות גילוי אור הוא הכרחי דכתיב⁶⁶ ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים, ויתן אתם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ. דאור השמש ואור הלבנה הם אור הכרחי, דהשמש והלבנה מוכרחים להאיר אורם, אבל למעלה באור"ס ב"ה הרי האור והגילוי אינו הכרחי ח"ו⁶⁷. והוא גילוי רצוני. וזהו עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו שהוא האור הכלול בהמאור. והיינו דקודם שנתגלה ה' כלול במקורו עד שאינו בגדר מקור לעולמות כלל, וכמ"ש בע"ח כ"י תחלת הכל ה' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות (והיינו בחי' האור הכלול בעצמותו) ולא ה' בו ראש וסוף מעלה ומטה כלל כו' וכאשר עלה ברצונו הפשוט להאציל ולברוא את העולמות כו', דכ"ז הוא בבחי' האור הכלול בעצמותו ולא ה' אפשר אשר מזה יהי' התהוות העולמות אחר שלא ה' בו ראש וסוף ומעלה ומטה. דהנה העולמות המה נבראים בע"ג ומדה דוקא, והיינו שהם מוגבלים בהגבלת המקום וזמן, דזהו שם עולם שמורה על מקום וזמן⁶⁸. דעולם בל' הכתוב הוא ל' זמן וכמו חקת עולם⁶⁹ או לאחוזת עולם⁷⁰ דהכוונה היא כל משך הזמן, ובלשון רז"ל עולם קאי על מהות העולם עצמו היינו המקום כמו השמים והארץ, וכמאמר (ר"ה דל"א ע"א) שית אלפי שני הוי' עלמא. והרמב"ן בפירושו עה"ת בפ"י הכתובי' ויקרא

(ג) שער היחוד והאמונה פ"א בשם האריז"ל. ואולי הכוונה לע"ח שער טל דרוש ג, שם ש"נ פ"י ועוד בכ"מ.

המתפשט יכולים לידע מעלת המאור אם הוא שמש או לבנה או נר, כמו"כ כשיודעים את המאור יכולים לידע אופן התפשטות אורו⁷¹. וטעם הדבר הוא לפי שהוא גילוי העצם מה שלפי אופן העצם טי. ולהיות שהוא גילוי העצם לפי אופן העצם לכן הרי מהגילוי שהוא האור המתפשט יודעים את העצם. ומן העצם יכולים לידע אופן ההתפשטות. ובכ"ז עם היותו גילוי העצם מה שלפי אופן העצם ומ"מ הרי אינו אלא הארה לבד ולא עצם כלל, ולכן אינו פועל שום שינוי בהעצם. הנה כמו"כ הוא בענין השם, דהגם שהוא לפי אופן השרש ומקור, ויש לו שייכות אל העצם, ומ"מ הוא הארה לבד ולא עצם כלל. וזהו אזי מלך שמו נקרא, דכללות התהוות העולמות נמשך מבחי' שם שהוא רק הארה בעלמא שאינו נוגע אל העצם. ולכן נאמר ה' נברא או נבראו, להורות שהוא הארה שאינו פועל שום שינוי בהעצם כלל. וזהו עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד, ואומר הלשון נברא שהוא כמו בדרך מאליו וממילא, לפי דכללות האור הוא הארה בלבד. וזהו מלכותך מלכות כל עולמים, דהאור בכלל הוא בחי' מל' שהוא בחי' שם לבד. וקאי על בחי' ספי' המל' דאצי' כמו שנעשי' מקור לעולמות בי"ע. דעולמות בי"ע הם בחי' מציאות וגבול שנעשו בחי' עולמות ממש, ומלכות כל עולמים שהוא בחי' מל' דאצי' הוא עיקר בחי' הגילוי מה שלצורך העולמות. דאצי' הוא בחי' העלם עדיין, ועיקר התגלות האור שלצורך העולמות ממש הוא בחי' מל' דאצי'.

קיצור. יבאר אשר השם לגבי הנברא הוא עצם חיותו, אבל לגבי המקור הוא רק הארה, ולכן גם פעולתו רק הארה. וכן הוא גם בהתהוות העולמות שהוא מבחי' מל' בחי' שם. וזהו ל' נברא.

(ז) **וזהו** דכתיב⁷² ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שהעולמות נחלקים לד' בחי' אבי"ע⁷³. דאצי' הוא מופלא בערך. והגם דאצי' הוא בכלל אבי"ע, דאצי' הוא ג"כ עולם ונק' עולם האצי', ומ"מ הרי אצי' לגבי בי"ע הוא כערך הסובב לגבי ממכ"ע, שהוא כערך השמים לגבי הארץ, והיינו דאצי' הוא מופלא בערך. וגי' עולמות בי"ע הנה עולם הבריאה הוא בחי' בריאה יש מאין, שהוא ראשית התחדשות היש, ולכן הנה עולם הבריאה נק' עולם המח' דבכחות ולבושי הנפש הרי במחשבה הוא ראשית התחדשות האותיות, היינו ראשית התגלות האותיות. דהגם שבכחות הקודמים יש ג"כ אותיות, אמנם שם אין האותיות

(64) כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1: העולמים.

(65) ראה המשך תרס"ו ע' קפו. ספר המאמרים אעת"ר ע' יג.

(66) בראשית א, טז.

(67) ראה לקו"ת שה"ש א, ב. המשך תרס"ו ע' קעח. קפ ואילך. ובכ"מ.

(68) ראה תניא שעהיוה"א פ"ז (פב, א).

(69) בא יב, יד. ועוד.

(70) לך לך יז, ח.

(71) וירא כא, לג.

(טו) נתבאר הענינים בהמשך ר"ה תש"ז בתחלתו [ספר המאמרים תש"ז ע' 135 ואילך].

לאדמו"ר האמצעי ע, ג. סהמ"צ להצ"צ קנב, ב. ספר המאמרים תר"ל, תרס"ח, תער"ב עטר"ת, תרפ"ז ור"ה אר"א שבהערה 39.

(52) ראה סה"מ ור"ה אר"א שם. ובכ"מ.

(53) ישע"י מג, ז.

(54) ראה בארוכה ד"ה מי יתן מציון שנה זו (תרצ"א).

משתלשל מזה מדרי' מצרים. והיינו דממצרים דקדושה שהן העולמות שנתהוו שהן בבחי' מדה וגבול, דמשו"ז נק' מצרים שהוא בחי' מיצר והעלם⁵⁹, כי ההגבלה היא בחי' העלם האור, וכל התהוותם הוא מבחי' העלם האור דוקא, ומהעלם⁶⁰ זה הנה בריבוי השתל' המדרי' משתלשל להיות מדרי' מצרים דלעו"ז שהוא העלם והסתר האור לגמרי. ובהגלות נגלות בחי' מלכותך שהוא בחי' מל' דא"ס, שהוא בחי' בל"ג, הי' יצי"מ. וזהו עד שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם. מלכים קאי על ז"א ומל', דעז"נכ כי הנה המלכים נועדו⁶¹, מלכי קאי על חו"ב כ"א, מלך מלכי קאי על בחי' כתר עליון דאיהו כתר מל', ובשרשו הוא בחי' מל' דא"ס שלפני הצמצום. וזהו דגאולת מצרים נמשל לנר, דכמו שהנר מאיר חשכת הלילה, הנה כמו"כ הגילוי דבחי' מלכותך האיר בחי' חשך הגלות והיתה גאולת מצרים.

קיצור. יבאר דבריאה, מח', הוא ראשית היש. יצירה, דבור, התגלותו. עשי' יש ממש. וכולם התהוותם מאור מצומצם. מזה משתלשל מצרים דלעו"ז, וע"י שנגלה מל' דא"ס, בחי' בל"ג, הי' יצי"מ.

בס"ד. אחרון ש"פ, רצ"א. בסעודה.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁶². ואי' בזח"ג דקע"ו ע"א, כימי, כיום מבעי לי' דהא בחד זמנא נפקו, וכן בזכירת גאולת מצרים כתיב' למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים, וא"כ למה נאמר כימי לי' רבים. אך הענין הוא דהנה מזמן יציאת מצרים עד גאולה העתידה לבא בב"א הם ימי צאתך מארץ מצרים, ולכן אמר כימי לי' רבים, ואראנו נפלאות קאי על הגילוי דגאולה העתידה לבא בב"א, אשר הגאולה העתידה לבא בב"א תהי' ג"כ במדרי' זו⁶³ רק שהיא במדרי' עליונה יותר. וצ"ל מהו מדרי' הגילוי דלע"ל.

(א) כאן מפרש עפ"מ ש בלקו"ת פי' צו ד"ה ששת ימים רפ"ד [יג, ד].
(ב) כנראה הכוונה לשער א ריש ענף ב והובא כאן בקיצור לשון קצת.

(59) ראה תו"א שמות מט, סע"ד ואילך. תו"א וארא נו, ב ואילך. יתרו עא, ג"ד. ובכ"מ.
(60) כ"ה בכי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים תש"ח שבהערה 1: והעלם.
(61) תהלים מח, ה.
(62) מיכה ז, טו.

(63) לכאורה הכוונה "במדריגה זו" היא לכללות הענין דיציאה ממצרים והגבלות (ד"ה כימי צאתך מאמ"צ תשל"ט (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' קיט (בהוצאה החדשה — ע' רד) הערה 10.

מורגשים, והרגש האותיות מתחיל במח'. ויצי' הוא גילוי ההעלם שהוא הגילוי דבריאה. והוא עד"מ הדבור שמגלה אותי' המח' דמח' הוא לכוש פנימי אל השכל, והשכל מאיר בו בגילוי, ולכן הרי גם אותי' המח', הם דקים ורוחנים עדיין. ובמח' שבמח' יז הוא מחשבת השכל מגודל הבהקת האור הרי האותי' בלתי ניכרים עדיין, ואותיות ממש הוא בדבור שבמח'. וגם אפילו אותי' ההרהור שהם מעשה שבמח' שהאותי' נרגשים בו ביותר, הרי ההרגש הוא רק לעצמו ולא לזולתו. משא"כ בדבור הנה האותי' נרגשים אל הזולת ג"כ, ואור השכל שמאיר בהם הוא מצומצם ביותר. וזהו שאנו מברכים יוצר אור ובורא חשך יז, דבריאה נק' חשך ע"ש החשך וההעלם, שאינו גילוי שהוא בחי' חומר פשוט עדיין. ויצי' נק' אור שהוא התגלות הבריאה. ועשי' היא יש ממש⁵⁴. וכד"כ הנה ג' עולמות בי"ע נקראים עולם הנשמות, עולם המלאכים ועולם הגלגלים. בריאה נק' עולם הנשמות שמעמד ומושב הנשמות הוא כגעה"ע דעולם הבריאה. ויצי' נק' עולם המלאכים ועשי' הוא עולם הגלגלים י"י. ומקור המהווים הוא בחי' מל' דאצי' וזהו מל' כל עולמים. ומלכותך הוא בחי' ומדרי' כתר דאצי' שנמשכה ממל' דא"ס. וכמא⁵⁵ כתר עליון איהו כתר מל'. והוא מה שמל' דא"ס נעשה כתר ועתיק לעולם האצי'. וזהו מ"ש⁵⁶ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה"א בראם⁵⁷. דאות ה' כולל ג' עולמות בי"ע, שזהו"ע י"ט הג' קוין שבאות ה' שהן ג' עולמות בי"ע. דבאות ה' ב' קוין מחוכרים, ומרמז לב' עולמות בריאה ויצי'. דלא מיבעי עולם הבריאה שהוא בתכלית הביטול, אלא דגם בעולם היצי' הרי הביטול הוא ביותר וכמ"ש⁵⁸ וצבא השמים לך משתחויים. ורגל הב' הוא נפסק ומורה על עולם העשי'. דזהו ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו דבריאה ויצי' הם בערך זל"ז אבל עשי' הפסיק הענין שהאור מצומצם ביותר. וזהו מלכות כל עולמים דכל עולמים התהוותם מבחי' מל' שהוא אור מצומצם. ובריבוי השתל' הנה

(ז) ראה בזה אגרת הקודש סו"ס יט. לקו"ת ביאור לד"ה בחוקותי פ"ב [מו, א]. ונת' בארוכה בד"ה מה רב טובך תרצ"ב [ספר המאמרים תרצ"ב ע' שו ואילך]. ועייג"כ שיחת יט כסלו תרס"ד סק"י (תורת שלום — ס' השיחות ע' 53 (בהוצאת קה"ת, תשי"ז ושלאח"ז — ע' 49 ואילך).

(יז) ובפע"ח שער הק"ש פ"א מפרש ע"ז דאור קאי על יצירה וחושך על בריאה.
(יח) הם הנק' בס' הקבלה עולם הכסא עולם המלאכים עולם הגלגלים (פרדס שט"ז. ע"ח שמ"ב פ"א. ש"נ ספ"ח ותחלת פ"י, ועוד. וראה ג"כ זח"ב מג, א. הקדמת ת"ז ג, ב. הובא בפרדס וע"ח שם). ואף דיש מלאכים גם בעולם הבריאה, סתם מלאכים מדורם בעולם היצירה (תניא רפ"ט).

(ט) ראה ג"כ לקו"ת ר"פ בלק [סז, א].
(כ) וכמ"ש בזהר ח"א רו, ב ונתבאר בתורת חיים פ' ויגש פ"ט ואילך [רלד, א ואילך].

(55) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(56) בראשית ב, ד.

(57) מנחות כט, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

(58) נחמי' ט, ו.